

reč bere ponajveč naša mlada ... Zdi se mi smešno, rabiti tujko »bircuz« (str. 60) zaradi večje folkloristične natančnosti, prav tako smešno, kakor presajati v slovenščino slovenski slovnici zoprno »razkoma danda«. Kje se je to zgodilo, ne povem, ne bilo bi morda taktno.

Dr. I. Pregelj.

Peter Bohinjec (1864—1919). Nekako trideset let (1885—1915) je bil Peter Bohinjec marljiv, plodovit, včasih veliko obetajoč, včasih pod povprečnostjo diletantski sotrudnik približno vseh slovenskih slovstvenih listov in ljudskovzgojnega časopisja (Ljubljanski Zvon, Dom in Svet, Družba sv. Mohorja i. dr.).¹ Pisal je vse in o vsem, se uveljavljal kot pripovednik in poljudni znanstvenik, kot prigodničar in podlistkar, skratka: kot tipični slovenski kulturni delavec svoje dobe in brez velike ambicije. Včasih se je sicer zdelo, da je iskal Bohinjec zavedno poti v svojo eno življenjsko nalogo, v pisateljski poklic. Pisateljske sposobnosti je Bohinjec tudi zares imel, dasi se niso razvile, ampak ostale nekako slaboorana ledina. Do pravega umetnika-leposlovca se ni znal povzpeti in dvomim, da bo katero njegovih, celo boljših del (v morju anonimnega, zmašnega, prigodniškega in senilnega) kljubovalo času in živelo. Prepričan sem danes, kar pred petimi leti še nisem bil, da je bil Peter Bohinjec že deset let pred svojo smrtjo samo še historična vrednota v zgodovini slovenske besedne umetnosti, da je odživel z vsakim svojim delom tisto uro, ko so ga tiskali in enkrat prebrali. Vzroki so ležali v osebnosti in značaju Bohinjca samega, dasi o tem ni bil prepričan in tega najbrže niti vedel ni. Karakteristika njegove pisateljske osebnosti bi bila približno sledeča: Bohinjec je realista v okusu Levčevega uredništva. Snovno in tehnično se je razvil v ljudskega pripovednika iz Jurčiča. Kersnika in nekaj malega iz severnoslovenskih slovstev (češko, rusko). Kot odločno racionalen duh je imel oko za vso realnost doživljaja. V psihologijo predmeta pa ni znal seči, ker je bil sploh v filozofiji pravo kmetsko dete. Imel je gotov zdrav čut za hvaležen epski motiv, za sočno folkloristično besedo, bil pa je premalo umetnik, da bi bil znal snovnost v sebi preobličiti, in premalo resen delavec, da bi se bil z močjo svoje volje in svojega intelekta pognal nad rutino diletantstva, nad nivô elementov poetike, ki so pri njem povprečnost bibliofilnega maturanta starejših slov. humanističnih šol. Imponiral je s svojo zdravo domačo nazornostjo estetu Levcu in se razvil v »Domu in Svetu«, kjer je bil nekaj let vodilna pripovedna osebnost. V romanu o »stari pravdi« je ustvaril problematično delo, ki je nekakšna evolucionalna stopnja v razvoju slovenskega realizma. Hibe njegovih večjih povesti (Jarem pregrehe, Najmlajši mojster, Zadnji gospod Kamenski, Volja in nevolja) izvirajo iz gotove mentalne nedoraslosti: sijajna ekzpozicija zvegetira v mahedravem, nekavzalnem zapletku in podlistkarsko zasnovanem razpletku. Dleto, ki je dvakrat, trikrat zapelo odločno, spodrsne, roka omahne: povest je ostala nedodelan koncept, dokaz darovitosti in obsojanja vrednega diletantstva. Zadnja Bohinjčeva dela (Svetobor, Glagoljaš Štipko, Ljudske

igre) so brez vsake literarne vrednosti. Zaslužen pa je Bohinjec še kot večš prevajevalec iz ruščine, češčine in francoščine (Didon¹), kot spreten feljtonist z deloma prisiljenim dovtipom svoje dobe in boje in kot cerkveni govornik z gotovo čudaško, groteskno ljudsko izvornostjo, katere se je vedno nekam pretirano nečimerno zavedal. (»Samo jaz in Šimenc v Predosljah poveva še kaj« — je menil tri dni pred smrtjo, ko sem jemal slovo od njega!) — Skrbno izbran bi pomenil Bohinjec zdravega ljudskega pripovednika že po svoji bogati snovnosti in pravi domači besedi. Atribut »umetnika« pa mu je odreči.

* * *

S človekom Bohinjecem sem se seznanil pred osmimi leti in sem živel ves ta čas z njim v nekaki neprisiljeni gorenjski intimnosti. Tako se mi zdi, da je skoro zanimivejši kot problematičen študij nego kot slovstvena osebnost. Zato mi je bližji, kakor bi mi sicer bil. Spoznal sem boleost njegove pteddesetletne starosti, boleost moža, ki je vedno zopet doživljal resnico, da se je kot pisatelj obživel in ki je vendarle hrepenel po novi rasti, padal v neokusnost in smešnost in se čutil zapostavljenega. Ne vem, s čim bi ga lepše ilustriral, nego z dvema vtisoma o njem, ki jih imam iz zadnjih obiskov v Dupljah. Septembra sem obiskal uprizaritev njegove ljudske igre »Sveta Linharda«. Našel sem sijajno zabavo. Gospod Peter je sedel kot šepetalec v znanem kotlu in puhhal strašne tobačne dime na oder pod nože igralcev v prizoru: božja sodba. Ko pa sem šel par dni pred njegovo smrtjo jemati slovo, mi je izročil tri igre s pripombo:

»Kaj naj popravim, napišite. Pa na poseben list, ne v besedilo!«

Vem, da ne bi bil popravljal, kljub opazkam. Vzel sem pa rokopise, ker sem vedel, da mu opomb ne bom pisal. On pa je verjel do zadnjega v življenje. Skoraj do zadnjega. Kajti pri slovesu je rekel vdano:

»To so zdaj žalostni časi za katoliškega duhovnika!« Gospod Peter! Zdravstvuj! Zahvaljen za zadnje besede, za izpoved, da ti je bilo vendarle več, biti katoliški pastir nego pisatelj. Gospod Peter! Zato mi ni žal, da sem pisal nekdanj o pisatelju Bohinjcu morda vendarle malo preveč dobrohotno ... *Dr. I. Pregelj.*

Noviji slovenski pisci. Životopisi i izbor tekstova. Priredio dr. Fran Ilešić. Zagreb 1919. Izvanredno izdanje »Matice Hrvatske«. Tisak Nadbiskupske tiskare u Zagrebu.

V novejšem času so se Hrvatje začeli živahneje zanimati za slovensko literaturo. V tem oziru sta poleg Slovenske in Hrvatske Matice in deloma potom teh dveh kulturnih organizacij zaslužno posredovala dr. F. Ilešić in Zofka Kvedrova-Demetrović. »Matica Hrvatska« je izdala leta 1907. nekako hrestomatijo starejših slovenskih novelistov in pripovednikov z naslovom »Slovenske novele i povesti«. V tej zbirki srečamo Levstika, Jurčiča, Stritarja, Kersnika, Stareta in Mencingerja in zelo dobro došli so tudi življenjepisi posameznih pisateljev. Leta 1910. sta obe Matici skupno izdali dr. F. Detelovo povest »Pegam in Lambergar«. Zofka Kveder-Demetrović je pa izdala leta 1913. »Najbolje slovenske novele« v prevodu in tam predstavila

¹ Primeri glede bibliografije i. dr. Glaser: Slov. slov. zgod. IV. 143. sl., Grafenauer: Kratka zgodovina str. 245 sl. in Dr. Pregelj: Peter Bohinjec, Dom in Svet, 1914.

¹ Prevod je ponesrečen. Op. uredn.